

NIEDOSTATECZNY (124) *ai*

niedostateczny (117), **niedostateczen** (1), niedostateczny *a.* niedostateczen (6).

W pisowni łącznej (118), *w rozłącznej* (6).

Oba e, o oraz a jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

comp i sup (1+1) (nã)niedostateczniejszy (2).

sg m N niedostateczny, nãniedostateczniejszy (23). ◊ *G* niedostatecznego (7); -ého (2), -(e)go (5).

◊ *D* niedostateczn(e)mu (5). ◊ *A* niedostateczn(e)go (14), niedostateczny (2). ◊ *I* niedostatecznym

(3). ◊ *f N* niedostatecznã (9). ◊ *G* niedostateczn(e)j (2). ◊ *A* niedostateczną (1). ◊ *I* niedostateczną

(1). ◊ *n N* niedostateczn(e) (5), niedostateczno (1); ~ (*attrib*) -(e) (2); ~ (*praed*) -(e) (3) *FalZioł*,

BibRadz, *CzechRozm*, -o (1) *PatKaz I*. ◊ *G* niedostateczn(e)go (2). ◊ *pl N m pers* niedostateczni

(6). *subst* niedostateczné (5); -é (1), -(e) (4). ◊ *G* niedostatecznych, niedostateczniejszych (15). ◊

D niedostatecznym (9). ◊ *A m pers* niedostateczne (10); -é (1), -(e) (9). *subst* niedostateczn(e) (1).

◊ *I m* niedostatecznymi (3).

Składnia sup: naniedostateczniejszy między kim (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Ubogi, pozbawiony środków do życia; egens BartBydg, Mącz, Modrz, Vulg, Cn; indigens PolAnt, Modrz, JanStat, Cn; egenus Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; inops Vulg, Mącz; debilis, pauper PolAnt; indigus Cn* (74) : niebędątz świado^m dobrich gofpód/ ftanałes v tak niedoŃtateczne⁸⁰ a niepowolného gofpodárza? *ForCnR B2v; BartBydg 46b; Pan bog ieft wzbudzaiáci z̄ ziemie człowieka niedoŃtatecznego/ á z gnoiu podniofl vbogiego. WróbŻołt 112/7; niechai roby włafniny rękamy abi był poźiteczny [...] bliznemu fwemu potrzebiuácemu niedoŃtatecznemu SeklKat X3v; KromRozm III G7v; Leop Eccle 5/7; BibRadz 2.Mach 8/28, 30, II 39c marg; Mącz 100c; BudBib b; ModrzBaz 40v; Pánie [...] / niech nas conarychley vprzedzi miłoŃsierdzie rozliczne twoie/ bofmy fię niedoŃtatecznymi bárzo sftáli. LatHar 89; WujNT Act 4/34; SarnStat 907 marg.*

W połączeniach szeregowych (3): Mamy wfpomagać/ á zakladać vbogie niedoŃtateczne/ albo vlomne/ opcze ludzy *SeklKat L4; BiałKat 306; Ktoremiz tedy obietnicami możemy być pobudzeni ku vczynieniu miłoŃsierdzia vbogim á nędznym niedoŃtatecznym kmiotkom ModrzBaz 124v.*

W charakterystycznych połączeniach: niedostateczny(-a, -i) duchowny, gospodarz, kmiołek, ludzie (człowiek) (7), sąsiad.

Szeregi: »podły i niedostateczny« (1): Miedzy bráciã napodleyfzy Y naniedoŃtatecznieyfzy/ Będzie zãwždy żył ná Ńwiecie/ Nieznãiofmy w fwym powiecie. *KochMRot A4v.*

»niedostateczny, (albo) ubogi« [*szyk 1:1*] (2): wfpomagać niedoŃtateczne łãmfiaady/ albo fwe vbogie poddane *SeklKat G2v; Mącz 266c. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.; w połączeniu niewspółrzednym 1 r.]*

Przen: Skąpy wobec kogoŃ [komu] (1) :

W przeciwstawieniu: »hojny ... niedostateczny« (1): belci Ńkarb barzo hojni wegrom/ tilko Polako^m vbogi y niedoŃtatetzni. *PaprUp K2v.*

Szereg: »ubogi i niedostateczny« (1): *PaprUp K2v cf W przeciwstawieniu.*

α. W funkcji rzeczownika (45) : *KłosaAlg* A4v; *RejPs* 17; Ná konyec [*Pierwszego listu do Koryntian*] o zmartwych wltányu co dzyerzeń/ á przeciw nyedoftátecznym yáko łye záchowác máią. *KromRozm II* e2; kthorzy zcieraćie vbogiego/ y czynićie to áby vltali niedoftátateczni ná ziemi *Leop Am* 8/4, *Prov* 14/31, *Eccli* 34/25, *Ioann* 13/29; Wyzwolćie łtrapionego y niedoftátatecznego/ á wyrwćie go z ręki niepobożnym. *BibRadz Ps* 81/4, *Iob* 34/28, *Ps* 40/2; *BudBib Eccli* 35/14; nic ná [...] zbytki nie obrácał: ále wlytko ná niedoftátateczne wydawał. *SkarŻyw* 292, 458; *LatHar* 399; ábo żeby oná [*Matka Boża*] nie dobrym łercem [...] / á nie łczyrze z miłosierdzia nád niedoftátatecznymi/ przywodziłá łyná do cudow czynienia *WujNT* 310; [*ma brać*] nic wćećy iedno łześć grołzy rzeczonych práłkich od niedoftátatecznieyłzych. *SarnStat* 221, 221; *SkarKaz* 280b; *SkarKazSej* 705a.

W *połaczeniach szeregowych* (3): *HistRzym* 121v; ábył niedoftátatecznego/ błędnego/ głódnego/ á nágiego nie opułcił bez wlpomożenia iego *RejPos* 193v; vbogie żywić/ niedoftátateczne podpomogáć/ chore opátrowáć/ pielgrzymy pod dách podeymowáć/ niemocne náwiedzác *ReszList* 158.

W *przeciwstawieniu*: »niedostateczny ... bogaty (a. bogacz)« (2): *BielŻyw* 41; Niedoftátateczne chudobá plundruie: Bogacz w doftátku nędze nie łkofzłue. *ZawJeft* 27.

W *charakterystycznych połączeniach*: *niedostatecznego sprawa; chleb niedostatecznych, narzekanie, nędza, syny, wołanie; niedostatecznego od (z) ziemie podnosić* (3), *potwarzać, przegarzać, sądzić; na niedostatecznego baczenie mieć, wydawać; niedostatecznym gardzić.*

Zwrot: »niedostatecznego wspomogáć (a. podpomogáć); wspomózenie niedostatecznych« [*szyk zmienny*] (3;1): *WróbŻółtGlab* A2v; Sprawiedliwie [...] wlpomogáć maiętnołciá łwoią niedoftatecznego *SeklKat* L2; ku dobremu ye żywotowi/ y wlpomożenyu nyedoftátatecznych nápomina *KromRozm II* e2; *ReszList* 158.

Szeregi: »nędzny i niedostateczny« (1): Sąđćie vbogiego/ łierotkę/ á czynićie łpráwiedliwość nędznemu y nie doftátatecznemu [*pauperem, et egenum iustificare*]. *BibRadz Ps* 81/3.

»niedostateczny i sierota« (1): Sąđćie niedoftátatecznego y łierotę/ poniżonego y vbogiego wlprowiedliwiayćie. *SkarKaz* 2a.

»niedostateczny i (a) ubogi« = *egenus et pauper, inops et pauper Vulg* [*szyk* 7:7] (14): *WróbŻółt* 34/10, 40/2; Ten z zyemye podnołi nyedoftátatecznego/ A moźnye wyđzwignye s łmyeci vbogyego *LubPs* Z6; *Leop Ps* 73/21, *Ier* 22/16, *Ez* 16/49; *HistRzym* 122v; *RejPos* 56v; *SkarŻyw* 98, 135, [223]; day im to [...] / áby nád nędzá niedoftátatecznych á wzdychániem vbogich/ litość mieli *LatHar* 95, 334, 399. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»zebrak a (i) niedostateczny« = *mendicus et indigenus Modrz* (2): áby zebrak á niedoftátateczny nie był miedzy wámi/ á był opátrown według łtanu łwego. *RejPos* 68; *ModrzBaz* 141v.

Przen (5) : NAKłóń Pánie vcho twe vlyłz łługę twego/ Gdyź mię oto znalaz ná wlyem niedoftátateczne⁸⁰ *LubPs* T2.

Szereg: »niedostateczny i (a) ubogi (a. uboźuchny)« = *inops et pauper Vulg; pauper et egenus PolAnt* [*szyk* 2:2] (4): NAKłóń Pánie vchá twego á wyłluchaymię/ bom niedoftátateczny á vboźuchny iest. *Leop Ps* 85/1; *BibRadz Ps* 39/18; Włzechmogácy y wieczny Boże/ oto ia przyłtępiuę do Sákrámentu iednorodnego Syná twego [...] iáko vbogi y niedoftátateczny do Páná niebá y ziemie. *LatHar* 208, 179.

a. O ziemi (2) : Nárzekáiąc náprzełożone fwoie iż ie wniedoštáteczne kráyny wywiedli *RejPs* 157; ty [...] iákoby myłz wyskákuiąc s fwey iámy/ wyłzedłes z ziemie niedoštáteczney á po łzyrokih mieycách Perskibh [!] skaczes *HistAl* C3v.

2. Chory, chorowity, słaby (3) : którą [naturę] płod bierze iuż nie doštateczną z rodziczow takież nie doštanych, á zwłálcza zmatek *GlabGad* K3.

Szeregi: »mdły a niedostateczny« (1): Wżdy iednak thrudne miewaią porođenje/ y płod bywa mdły á niedoštateczny *FalZioł* V 30v.

»niedostateczny albo naruszony« (1): gdy łie zaiąkaią, niełyłzą, mozg niedoštateczny maią albo narułzony *FalZioł* II 4a.

3. Nie mający czegoś lub mający za mało (4) : A poćciwe członki náłze/ niczego nie potrzebuią: ále Bog łpołu vmiárkował ciáło/ niedoštátecznemu [cui *deerat*] członkowi wíetłzą cześć dawłzy [cf temu członkowi ktoremu czego niedoštawało/ obfítłą dawáiąc cześć *Leop*] *WujNT* 1.*Cor* 12/24; łam człowiek iełt z łiebie niedoštáteczny/ y potrzeb łwoich bez pomocy innych łudzi odpráwić nie może. *SkarKaz* 633a.

niedostateczny w czym (1): Wypifáłifmy tu niektore lekarłtwa: Mamkam w tym niedoštatecznym [tj. *mającym za mało mleka*] barzo potrzebne/ pożyteczne/ y ku vłeczeniu łkuteczne. *FalZioł* V 36v.

a. W funkcji rzeczownika [w czym] (1) :

W wyjałnieniu przenołni (1): ná którą [*wieczerzą Pana*] [...] chromych/ łlepych/ á niedołężliwych/ tho iełt w wierze niedoštátecznych á niegodnych/ przedłię włzythkich do łiebie wabi. *RejPos* 76.

Szereg:»niedostateczny a niegodny« (1): *RejPos* 76 cf *W wyjałnieniu przenołni*.

4. Nie wystarczający (25) :

a. Nie taki, jak trzeba pod względem ilości lub stopnia: za mały, za słaby; egenus *PolAnt*, *Vulg*, *Cn*; *strictus* *HistAl*; *curtus*, *eclipticus*, *mancus* *Mącz* (16) : á łtąd niedoštateczne z niey [*uryny*] bywa poznanie. *FalZioł* V 2; *Mącz* 75b, 99b; *LeovPrzep* av; Żywność niedoštáteczna iełt żywot vbogich *BudBib Eccli* 34/23[25].

niedostateczny ku czemu (1): czokolvye moze bycz vyłlovyono czlouyeczmy łlouy to yełt nyedoštateczno ku chwale tey myley panny *PatKaz* I 13v.

W przeciwstawieniu: »obfity ... niedostateczny« (1): ábowie^m włzelki mądry/ wíęcey rzeczy obfithych nizli niedoštátecznych požáda. *HistAl* G7v.

W charakterystycznych połączeniach: *niedostateczna*(-y, -e) *cnota*, *czyłscienie*, *element*, *mądrość*, *poczátek*, *poznanie*, *rzecz*, *uczynek*, *znak*, *żywność*.

Szeregi: »mdły, (i) niedostateczny« = *infirmus et egenus* *PolAnt*, *Vulg* (3): *BibRadz Gal* 4/9; *Manca virtus sine accessione*, *Cnotá* króm dobrej fortuny mdła/ niedoštáteczna yełt. *Mącz* 206b; *WujNT Gal* 4/9.

»niedobry a niedostateczny« (1): A tych niemoczy namienionych żadna inłza nie iełt przyczyna, Iedno nie dobre á niedaštateczne [!] czyłscienie po złęzeniu niewiáłty oney *FalZioł* V 26v.

»niedostateczny i niczemny« (1): wiem ze moie vczinky łą nie doštateczne y niczemne przed panem bogiem *SeklKat* V v.

»omylny i niedostateczny« (1): To są iefzczę powiada/ omylne y niedoftáteczne znáki Kościoła Bożego. *SkarJedn* 36.

α. *O człowieku: niekompetentny, niegodny [ku czemu] (2)*: wżakofch [*doktorowie święci*] uyznaualy fyą bycz nyedoftatecznymy ku uypyfanyu o twym czyfitem począczyu *PatKaz II* 19, 19v.

β. *O głosie: cichy, słaby (1)* :

Szereg: »lichy a niedostateczny« (1): Gdy na głołne pytane [!] mało odpowiada albo nicz, y to głołem lichym á niedoftatecznym. *FalZioł V* 32v.

b. *Nie zawierający wszystkiego, co trzeba, lub nie to, co trzeba; inofficiosus Mącz; insufficiens JanStat (9)* : *GroicPorz* t2; A iż ta przyfięgá themu Pánu wáłzemu Papieżowi/ zdála fię być iefztze niedoftatetzna/ przefto nową [...] wymyfił y vřthawił *KrowObr* 127v; *Mącz* 115d; iefliby komu tá odpowiedź niedoftáteczna lie zdála *CzechRozm* 18, 96v *marg*; iż ten ich dowod/ ktory bierzą z niektorych mieyfć Páwłowych/ nie doftáteczny iefł *NiemObr* 77; wżákże iż poftánowienia praw/ by nalepię były vchwaloné/ dla odmiennofci y chytrości ludzkiéy niedoftáteczne bywáią *SarnStat* 915, 570, 768.

W charakterystycznych połączeniach: niedostateczny(-a, -e) dowod, list, odpowiedź, plenipotencyja, postanowienie praw, prokuracyja (2), przysięga.

Szereg: »zły albo niedostateczny« (1): GDy lie kto vkaże z Prokurácią v sądu/ á oná będzie zła álbo niedoftáteczna *SarnStat* 570.

5. *Mający wady lub błędy; vitiatu, vitiosus Mącz; deficiens PolAnt (16)* : gdyż tylko [...] iednegoż fáme go ftárego wykładczá w tym nałádował/ nie dżiw tedy iż to przełożenie iego iefł niedoftateczne *BibRadz* *4v; Bog miłofierny. [...] Niemálfz w niem nic niedoftátiecznego. *BibRadz Sap* 11 *arg*; Vita vitiosa cui opponitur pura. Niedoftáteczny. *Mącz* 500a, 500a; Tá ípráwiedliwofć vrzędow ludzkich bárzo iefł niedoftáteczna. Bo ludzie y pánowie ná vrzędách íiedząc/ ábo z niedbálfłtwá nie sądzą/ ábo źle niełufznie sądzą *SkarKaz* 2a, 3b.

Wyrażenie: »niwczym niedostateczny« (1): Cierpliwość lepak niech ma včzynek dołkonáły/ ábyfię byli dołkonáli y cáli/ niwczym niedoftáteczni [*in nullo deficientes*]. *BudNT Iac* 1/4.

a. *Mający defekt fizyczny, ułomny, kaleki; mancus Murm, Mącz; debilis, defectivus, mutilus, paralyticus Mącz (9)* : Mutilus, Niedoftáteczny/ Chromy włomny proprie Ten którego człónká yákiego pozbáwiono. *Mącz* 239a, 76b, 115b, 239a.

niedostateczny na czym (2): Paralyticus, Ochromiony/ powietrzem zábyty/ niedoftateczny ná któрым człónku. *Mącz* 277a, 206b.

niedostateczny w czym (3): Mancus et mancinus orbatus altero membrorum vel officio eius. [...] Yedno ręky álbo nyędoftáteczny wczłónkach nyektorych. *Murm* 66; *GlabGad* H; A będą vżywáć chwały twoiey y niedoftáteczni wrozumie y będą nályceni *RejPs* 32v.

W połączeniu szeregowym (1): Przeto potim takowe dzieci bywáią chore, blade, j nie doftateczne w mowie albo w człónku nie ktorim *GlabGad* H.

6. *Mniejszy niż zwykle (1)* : Tak też kwalna zgaga [*pochodzi*] z zapalenia ale nie doftátiecznego to iefł nie iako przenagabane⁸⁰ od zimna. *GlabGad* K5v.

Synonimy: 1. biedny, chudy, nędzny, podły, ubogi; 2. chory, słaby; 4. niedobry; 5. niedokonały, niedokończony, niedoskonały.

Cf **DOSTATECZNY, NIEDOSTATNI**

AŻ